

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Ректор АПСВТ,
докт. філос. наук, проф. Буяшенко В.В.**

«01» _____ грудня _____ 2016 р.

ПРОГРАМА фахового вступного випробування

Підготовки доктора філософії

Галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальності 231– Соціальна робота

КИЇВ – 2016

Програма фахового вступного випробування на рівень вищої освіти «доктор філософії» зі спеціальності 231 «Соціальна робота» /Укл. Карагодіна О. Г. та ін. – К.: Академія праця, соціальних відносин і туризму, 2016. – 21 с.

Укладачі:

Карагодіна О. Г., доктор мед. наук, професор
Семигіна Т. В., доктор політ. наук., професор
Байдарова О. О., кандидат псих. наук., доцент
Цюман Т. П., кандидат пед. наук., доцент
Лютий В. П., кандидат пед. наук., доцент

Рецензент: Дворяк С.В., доктор мед. наук

**Затверджено на засіданні кафедри
соціальної роботи та практичної
психології АПСВТ,
протокол № 3 від 10 листопада 2016 р.
Завідувач _____ Карагодіна О.Г.**

**Затверджено рішенням вченої ради
факультету економіки, соціальних
технологій та туризму АПСВТ,
протокол № 4 від 30 листопада 2016р.
Голова _____ С.В. Шолудченко**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПРОГРАМА.....	5
МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ	5
МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНА ПСИХІАТРІЯ І НАРКОЛОГІЯ	5
МОДУЛЬ 3. СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ.....	6
МОДУЛЬ 4. ІННОВАЦІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	7
МОДУЛЬ 5. ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	8
МОДУЛЬ 6. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ.....	9
МОДУЛЬ 7. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОСОБАМИ, ЯКІ МАЮТЬ НЕХІМІЧНУ ЗАЛЕЖНІСТЬ.....	10
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ.....	11
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	13
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	18

ВСТУП

Мета вступного фахового випробування зі спеціальності 231 «Соціальна робота» на освітньо-науковий рівень вищої освіти «доктор філософії» – виявлення відповідності знань, умінь і навичок вступників до аспірантури вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики магістра зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії вступників до аспірантури повинні мати ступінь магістра (або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі загальних нормативних та спеціалізованих фахових дисциплін.

Характеристика змісту програми. Програма вступного фахового випробування охоплює коло питань, які в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь особи, що бажає навчатись в аспірантурі Академії праці, соціальних відносин і туризму з метою здобуття освітньо-наукового рівня «доктор філософії» зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Програма складена відповідно до програм навчальних фахових дисциплін магістратури із соціальної роботи: «Соціальна робота в громаді», «Соціальна психіатрія і наркологія», «Соціальна робота з особами, які живуть з ВІЛ», «Соціальна робота з особами, які мають нехімічну залежність», «Інновації в соціальній роботі», «Представництво інтересів клієнтів соціальної роботи», «Система організації соціальних служб».

Пакет містить 30 білетів. Завдання білетів є рівнозначними за обсягом та складністю. Кожен білет складається з двох теоретичних питань та практичного завдання. Теоретичні питання надають вступнику змогу продемонструвати знання з фахових дисциплін, практичні завдання орієнтовані на перевірку готовності вступників до аналізу конкретних випадків та організаційного рівня проблем соціальної роботи.

ПРОГРАМА

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ

Сучасні підходи до розуміння громади. Поняття громади. Типи громад. Соціологічний, політико-правовий та соціально-педагогічний підходи до трактування громади. Характеристики громади.

Ретроспективний огляд соціальної роботи в громаді. Роль громади у житті слов'ян за часів Київської Русі. Соціальні аспекти діяльності українських братств як православних громад. Сільська громада як інститут соціальної підтримки незахищених груп населення. Особливості організації соціальної роботи з різними категоріями населення в територіальних громадах на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Теоретичні основи соціальної роботи в громаді. Аналіз концепцій змісту соціальної роботи в громаді. Сучасні моделі практичної соціальної роботи в громаді. Змістові компоненти соціальної роботи в громаді. Принципи організації соціальної роботи в громаді. Класифікація локальних ініціатив. Стратегії і тактики діяльності соціальних працівників в громаді.

Ресурсне забезпечення соціальної роботи в громаді. Ресурси як необхідна умова забезпечення діяльності. Характеристика різновидів ресурсів соціальної роботи в громаді (природні, матеріальні, людські, інституційні, інформаційні). Зовнішні та внутрішні ресурси організації соціальної роботи на рівні громади.

Роль партнерства в організації соціальної роботи на рівні громади. Сутність партнерства у соціальній роботі. Модель партнерства у межах територіальної громади. Форми партнерства. Механізми функціонування взаємодії між державними, громадськими організаціями та бізнесовими структурами у громаді. Роль засобів масової інформації у забезпеченні та підтримці партнерства в межах громади.

МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНА ПСИХІАТРІЯ І НАРКОЛОГІЯ

Поняття про психічне здоров'я – психічне захворювання (норму та патологію в психіатрії). Біопсихосоціальна модель у психіатрії. Епідеміологія психічних розладів. Чинники психічних розладів. Соціальна значущість психічних розладів.

Зловживання психоактивними речовинами як біопсихосоціальне явище. Проблема зловживання психоактивними речовинами в сучасній Україні. Наркотизм як соціальне явище. Поняття хімічної залежності, її біопсихосоціальна природа, механізми та закономірності формування. Чинники зловживання психоактивними речовинами. Соціальні, медичні та юридичні критерії залежності. Класифікація психоактивних речовин та синдромів, що виникають внаслідок їх вживання. Принципи розмежування видів хімічної залежності внаслідок вживання різних видів психоактивних речовин.

Соціальні механізми та наслідки вживання психоактивних речовин. Соціокультурний механізм розповсюдження психоактивних речовин. Фактори

ризик у формування залежності. Індивідуальні та соціокультурні фактори ризику. Поняття «шкоди» та ступінь її оцінки при вживанні психоактивних речовин.

Принципи профілактики зловживання психоактивними речовинами та міжнародний досвід у цій галузі. Медичні аспекти профілактики. Соціальна технологія профілактики наркотизму. Соціальні, медичні та юридичні особливості у формуванні стратегії протидії розповсюдженню психоактивних речовин. Бар'єри у відносинах з особами, що вживають психоактивні речовини, та шляхи їх подолання. Особливості традиційних засобів профілактики наркоманії, їх недостатня ефективність. Міжнародний досвід профілактики наркотизму. Принципи зменшення шкоди від вживання психоактивних речовин. Політика України у галузі попередження зловживання психоактивними речовинами. Скринінгові методи виявлення зловживання ПАР.

Характеристика національного та міжнародного законодавства з питань зловживання психоактивними речовинами. Характеристика законів України що регулюють обіг ПАР. Закон України «Про психіатричну допомогу». Кваліфікація злочинів у сфері нелегального обігу наркотиків та інших правопорушень, пов'язаних з психоактивними речовинами.

Соціальна робота з особами з хімічною залежністю у мережі пенітенціарних закладів. Етика наркологічної допомоги. Забезпечення прав осіб, які страждають на хімічну залежність.

Принципи медико-соціальної реабілітації осіб, що страждають на психічні розлади та зловживають психоактивними речовинами. Завдання та рівні соціальної реабілітації осіб, які страждають на психічні розлади та (або) зловживають психоактивними речовинами. Особливості соціальної роботи в психіатрії та наркології. Визначення потреб у соціальній допомозі. Організація та технології реабілітаційного процесу. Мультидисциплінарний підхід у наданні допомоги особам з психічними розладами та наркологічними проблемами..

Особливості соціальної роботи у галузі протидії та зменшення шкоди від вживання психоактивних речовин. Політика зменшення шкоди в роботі з особами, які зловживають психоактивними речовинами. Робота з різними категоріями і групами населення, реадптація у суспільстві осіб, що вживають психоактивні речовини. Об'єднання взаємодопомоги – АА, АН та ін. Робота з дітьми осіб, які зловживають психоактивними речовинами. Захист прав громадян, які страждають на хімічну залежність.

МОДУЛЬ 3. СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ

Сутність основних понять - ВІЛ, ВІЛ-інфекція, СНІД. Історія відкриття ВІЛ. Розвиток епідемії ВІЛ-інфекції у світі. Епідеміологічні тенденції в Україні. Чинники розповсюдження ВІЛ та їх соціальна значущість. Шляхи передачі ВІЛ-інфекції і групи ризику. Сприйнятливість до інфекції.

Перебіг ВІЛ-інфекції; підходи до діагностики і лікування. Стадії ВІЛ-інфекції, основні клінічні прояви. Опортуністичні інфекції. Класифікація ВІЛ-інфекції. Принципи диспансерного спостереження за ВІЛ-інфікованими. Антитретовірусна терапія (АРТ). Важливість дотримання режиму лікування і прихильності до АРТ

Психологічні особливості життя з ВІЛ. Сприйняття діагнозу ВІЛ-інфекції як критична ситуація у житті людини. Основні критичні етапи у житті людини, яка живе з ВІЛ. Причини емоційних переживань, пов'язаних з встановленням діагнозу ВІЛ-інфекції. Стигма і дискримінація, пов'язані з ВІЛ-інфекцією. Соціальна адаптація людей, які живуть з ВІЛ (ЛЖВ).

Профілактика і консультування у сфері ВІЛ/СНІД. Форми профілактики у сфері ВІЛ/СНІД. Профілактика інфікування ВІЛ. Добровільне консультування і тестування (ДКТ) на ВІЛ-інфекцію. Кризове консультування ЛЖВ. Сімейне консультування, консультування ВІЛ-позитивних і дискордантних пар. Інформаційне консультування. Консультування з питань прихильності до АРТ. Надання підтримки ЛЖВ у подоланні життєвих криз, протидії стигматизації і дискримінації. Толерантне ставлення до ЛЖВ.

Особливості соціальної роботи з окремими групами ЛЖВ. Організація допомоги ВІЛ-позитивним дітям і підліткам. Соціальна робота з наркозалежними ЛЖВ. Робота з вагітними жінками, які живуть з ВІЛ. Робота з жінками секс-бізнесу. Робота з чоловіками, які мають секс з чоловіками. Допомога ЛЖВ, які перебувають у місцях позбавлення волі. Групи самопомоги і організації ЛЖВ.

МОДУЛЬ 4. ІННОВАЦІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Інноватика та соціальні інновації. Поняття інновації. Інновації у соціальній роботі. Класифікація та опис інновацій.

Інноваційний процес. Механізм інноваційного процесу. Методики пошуку та генерування нових ідей. Перетворення проблем на ресурси. Методи стимулювання інновацій. Аспекти аналізу та оцінки інновацій.

Сучасні підходи до соціального проектування. Характеристика проектування. Поняття проекту. Види проектів. Особливості соціального проекту.

Технологія розробки соціального проекту. Життєвий цикл проекту. Принципи та види соціальної діагностики. Вимоги до формулювання мети і завдань проекту. Фінансове забезпечення проекту. Загальна логіка соціального проекту.

Моніторинг та оцінка соціальних проектів. Поняття моніторингу. Процедура моніторингу соціальних проектів. Сутність та види оцінки соціальних проектів.

МОДУЛЬ 5. ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Підходи до визначення поняття і суті представництва прав та інтересів клієнтів. Типи та стратегії представництва. Процес та методи представництва інтересів клієнтів у соціальній роботі. Основні етапи процесу представництва. Ролі і функції соціального працівника, який здійснює представництво інтересів.

Особливості індивідуального представництва інтересів клієнтів. Процес індивідуального представництва інтересів. Діяльність з індивідуального представництва інтересів. Розв'язання конфліктів та проведення переговорів. Представництво інтересів у ході оцінювання потреб, у процесі ведення випадку та в ході соціально-психологічного консультування. Заохочення до само- та взаємопредставництва.

Організаційні та правові аспекти здійснення представництва інтересів. Нормативно-правові аспекти представництва інтересів. Правове забезпечення надання соціальних послуг вразливим групам громадян. Система органів, що відповідають за реалізацію соціальної політики та надання послуг. Форми і інструменти захисту прав та інтересів. Звернення громадян та депутатські запити. Захист інтересів через суд. Форми участі громадян у житті територіальної громади. Організаційні аспекти представництва інтересів. Особливості роботи в команді. Супервізія як процес професійної підтримки. Вимоги до соціальних послуг, їх моніторинг та оцінка.

Представництво інтересів конкретних груп клієнтів. Особливості колективного представництва інтересів клієнтів. Лобіювання як складова колективного представництва інтересів. Створення коаліцій для представництва інтересів. Міжсекторальна співпраця та міжорганізаційне партнерство. Організація та проведення публічних масових заходів. Публічний збір підписів та символічні акції. Ненасильницьке втручання та різні форми неспівпраці. Представництво інтересів людей похилого віку. Представництво інтересів людей із обмеженими фізичними можливостями. Представництво інтересів людей, яких за торкнула проблема ВІЛ/СНІДу. Представництво інтересів споживачів ін'єкційних наркотиків. Представництво інтересів жінок, які зазнали насилля. Представництво інтересів біженців. Представництво інтересів бездомних людей.

МОДУЛЬ 6. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Системні аспекти діяльності соціальних служб і служб соціальної роботи. Категорія «система». Системний підхід до соціальної роботи. Інваріанти

систем. Поняття «соціальна служба» і «служба соціальної роботи». Законодавчі і нормативно-правові основи діяльності системи соціальних служб і служб соціальної роботи в Україні. Правові основи системи соціального обслуговування і надання соціальних послуг різним категоріям громадян в Україні. Система соціальних служб і соціальної роботи в Україні, які уповноважені здійснювати соціальну роботу в межах різних міністерств і відомств.

Система соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Історія становлення та розвитку мережі центрів і соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Правові засади діяльності соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Структура соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, еволюція розвитку. Напрямки діяльності, форми, методи і технології соціальної роботи в діяльності соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Зміст і напрямки роботи спеціалізованих формувань соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Зміст, мета, напрямки діяльності і завдання служби соціальної підтримки сімей. Соціальний супровід сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах. Соціальний супровід прийомних сімей. Зміст і напрямки роботи школи волонтерів. Зміст і напрямки роботи «Телефону Довіри». Зміст і напрямки роботи інформаційно-ресурсного центру. Зміст і напрямки роботи студентської соціальної служби. Індивідуальні та групові форми соціальної роботи.

Система закладів соціального обслуговування. Центри соціально-психологічної допомоги. Соціальні центри матері та дитини. Соціальний гуртожиток. Центри соціально-психологічної реабілітації дітей і молоді з функціональними обмеженнями. Центри для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді.

Організації соціальної сфери місцевого підпорядкування. Задачі і функції міських організацій соціальної сфери з надання психологічної і юридичної допомоги, проведення соціально-педагогічної, просвітницької роботи з дітьми, сім'ями, різними категоріями клієнтів.

Система соціальних закладів Міністерства соціальної політики. Територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Діяльність центрів і служб зайнятості: сприяння у професійній орієнтації, професійній підготовці і перепідготовці безробітних громадян, працевлаштування та соціальна підтримка незайнятого населення.

МОДУЛЬ 7. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОСОБАМИ, ЯКІ МАЮТЬ НЕХІМІЧНУ ЗАЛЕЖНІСТЬ

Нехімічні адикції як об'єкт соціальної роботи. Сутність адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Класифікація нехімічних адикцій. Ознаки адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Наслідки адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Основні напрями соціальної роботи з особами, яким властива нехімічна залежність.

Чинники та механізми формування нехімічної залежності. Передумови формування нехімічної залежності. Механізми формування нехімічної адикції. Фізіологічні чинники формування адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Психологічні чинники формування адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Мікросоціальні чинники формування адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Макросоціальні чинники формування адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Процес формування адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Чинники, що заважають соціальній адаптації осіб з нехімічною залежністю.

Соціальна реабілітація осіб, яким властива нехімічна залежність. Завдання реабілітації осіб, яким властива нехімічна залежність. Основні етапи і напрями реабілітації осіб, яким властива нехімічна залежність. Методи та форми організації реабілітації осіб, яким властива нехімічна залежність. Критерії ефективності реабілітації осіб, яким властива нехімічна залежність.

Соціальна профілактика адиктивної поведінки, не пов'язаної із вживанням психоактивних речовин. Види та рівні соціальної профілактики нехімічних адикцій. Зміст та методи загальної профілактики адиктивної поведінки, не пов'язаної з вживанням психоактивних речовин. Зміст та методи спеціальної профілактики адиктивної поведінки, не пов'язаної з вживанням психоактивних речовин. Вторинна профілактика нехімічних адикцій.

Специфіка соціальної роботи з особами, яким властиві окремі види нехімічної залежності. Сутність та ознаки окремих видів нехімічних адикцій: гемблінга, комп'ютерної ігрової залежності, харчових адикцій, інтернет-адикцій, релігійної залежності. Специфічні чинники та механізми формування окремих видів нехімічної залежності. Особливості процесу формування окремих видів нехімічної залежності. Вплив даного виду адиктивної поведінки на особистість адикта. Зміст та методи соціальної профілактики даного виду адиктивної поведінки та соціальної реабілітації осіб, яким властива дана нехімічна залежність.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

Оцінювання письмової відповіді аспіранта при складанні вступного фахового випробування з метою здобуття освітньо-наукового рівня «доктор філософії» зі спеціальності 231 «Соціальна робота» відбувається за результати сумарної оцінки за кожне із питань екзаменаційного білету.

Вступний іспит до аспірантури має усну форму проведення.

Критерії оцінювання знань вступників:

90-100 (відмінно) – глибоке розуміння суті поставлених запитань (як з теоретичної, так і практичної точки зору); вступник виявив вміння аналізувати літературу зі спеціальності, логічно та послідовно викладати теоретичний матеріал, робити висновки. У процесі виконання практичних завдань вступник виявив здатність формулювати конкретну мету, відповідну суті визначеної проблеми, творчий підхід до розробки та втілення плану її досягнення, вдале володіння необхідними формами і методами роботи, а також спроможність до всебічної оцінки результату власної діяльності;

80-89 (дуже добре) – добре знання базових елементів дисциплін; грамотне розкриття сутності поставлених запитань; добре володіння фаховою термінологією; можливість обґрунтувати власну точку зору науковими та нормативними джерелами, але із несуттєвими неточностями. В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував здатність використовувати стандартні способи вирішення визначеної проблеми, володіння основними формами і методами роботи;

70-79 (добре) – володіння окремими питаннями дисциплін; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; в окремих випадках порушення внутрішніх логічних зв'язків; використання під час підготовки до іспиту виключно матеріалів підручників; добре орієнтування у поставлених запитаннях, проте не можливість обґрунтувати свою точку зору науковими та нормативними джерелами. В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував здатність використовувати стандартні способи вирішення визначеної проблеми;

60-69 (задовільно) – задовільне знання ключових питань дисциплін; у цілому правильна, проте недостатня аргументація власної позиції під час відповіді; недостатня обізнаність у сучасних теоретичних положеннях, порушення логічної послідовності під час відповіді на додаткові та уточнюючі запитання; неспроможність вільно оперувати матеріалом, осмислювати його та пов'язувати із суміжними питаннями (проблемами). В процесі розв'язання практичного завдання студент продемонстрував здатність до вирішення окремих складових визначеної проблеми, володіння певними методами роботи і часткову спроможність до оцінки результату власної діяльності;

59 і менше (незадовільно) – незнання ключових питань дисциплін; наявність грубих помилок у відповідях на основні та додаткові питання; нездатність логічно викладати матеріал; незначне володіння понятійним апаратом; нездатність відповідати на уточнюючі запитання; невміння вирішувати практичні завдання.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

І. Блок теоретичних питань

1. Соціологічний, політико-правовий та соціально-педагогічний підходи до розуміння поняття «громада».
2. Зміст діяльності соціальних працівників у територіальній громаді.
3. Моделі соціальної роботи в громаді.
4. Роль партнерства в організації соціальної роботи на рівні громади.
5. Мобілізація громад: методи роботи соціальних працівників.
6. Ретроспективний огляд соціальної роботи в громаді.
7. Поняття хімічної залежності, її біопсихосоціальна природа, механізми та закономірності формування.
8. Визначення наркотичної речовини: соціальний, медичний та юридичний критерії.
9. Класифікація психоактивних речовин та синдромів, що виникають внаслідок їх вживання.
10. Політика України у галузі попередження зловживання психоактивними речовинами.
11. Соціальні, медичні та юридичні аспекти формування стратегії протидії розповсюдженню психоактивних речовин.
12. Особливості соціальної роботи в галузі зловживання психоактивними речовинами.
13. Правові засади надання допомоги особам, які зловживають алкоголем і наркотиками.
14. Принципи діагностики наркологічних розладів відповідно сучасної класифікації розладів психіки і поведінки (МКХ-10).
15. Розвиток епідемії ВІЛ-інфекції у світі і в Україні.
16. Чинники розповсюдження ВІЛ та їх соціальна значущість.
17. Збудник ВІЛ-інфекції – основні властивості.
18. Шляхи передачі ВІЛ-інфекції; групи ризику.
19. Стадії ВІЛ-інфекції, основні клінічні прояви.
20. Основні критичні етапи у житті людини, яка живе з ВІЛ.
21. Стигма і дискримінація, пов'язані з ВІЛ-інфекцією.
22. Формування у соціальних працівників толерантного ставлення до людей, які живуть з ВІЛ.
23. Поняття соціальних інновацій, їхня класифікація та опис.
24. Аспекти аналізу та оцінки інновацій у соціальній роботі.
25. Характеристика процесу соціального проектування.
26. Види проектів у соціальній роботі та їх характеристика.
27. Поняття життєвого циклу соціального проекту.
28. Процедура моніторингу соціальних проектів.
29. Сутність та види оцінки соціальних проектів.
30. Раннє втручання як інноваційна технологія соціальної роботи.

31. Інноваційні принципи соціально-правового захисту дітей.
32. Роль спеціалізованих соціальних служб у наданні інноваційних послуг клієнтам.
33. Поняття представництва інтересів та його види в соціальній роботі.
34. Роль представництва інтересів клієнта в індивідуальній соціальній роботі.
35. Поняття та стратегії колективного представництва в соціальній роботі.
36. Методи та інструменти лобіювання, що можуть використовуватись для представництва інтересів соціально вразливих груп.
37. Робота зі зверненнями громадян як засіб захисту їх інтересів.
38. Процес представництва інтересів клієнтів соціальної роботи: характеристика основних етапів та особливості вибору стратегії і тактик представництва.
39. Посередництво як форма представництва інтересів клієнтів соціальної роботи. Характеристики посередництва у розв'язанні конфліктів.
40. Підходи до визначення поняття і суті представництва прав та інтересів клієнтів соціальної роботи.
41. Ролі і функції соціального працівника, який здійснює представництво інтересів клієнтів соціальної роботи.
42. Етапи становлення і розвитку системи соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
43. Повноваження центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на етапах підготовки, створення і соціального супроводу прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу.
44. Зміст і напрямки діяльності Шкіл волонтерів в системі СССДМ.
45. Особливості діяльності спеціалізованих формувань для ВІЛ-інфікованих осіб в системі СССДМ.
46. Механізм взаємодії державної і недержавної систем соціальної роботи.
47. Цінності і принципи соціальної роботи з дітьми, сім'єю і молоддю в системі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
48. Порядок взаємодії центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і служб у справах дітей у процесі встановлення опіки, піклування, створення та забезпечення прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу.
49. Оцінювання як фундаментальна технологія у соціальній роботі, загальна характеристика її складових.
50. Нові підходи до розвитку сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, їх пріоритетність.
51. Особливості надання соціальних послуг у інтегрованих соціальних службах.
52. Система і технологія працевлаштування, професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації в системі служб зайнятості.
53. Форми і методи соціальної роботи в закладах соціального захисту громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах.

54. Нехімічні адикції як об'єкт соціальної роботи.
55. Чинники та механізми формування нехімічної залежності.
56. Методи і форми організації соціальної реабілітації осіб, яким властива нехімічна залежність.
57. Соціальна профілактика нехімічних адикцій як напрям соціальної роботи.
58. Соціальна робота з особами, яким властиві інтернет-адикції.
59. Соціальна робота з особами, яким властива релігійна залежність.
60. Соціальна робота з особами, яким властиві харчові адикції.

II. Блок практично орієнтованих питань

1. Охарактеризуйте особливості допомоги хворим на психічні розлади у громаді.
2. Викладіть принципи соціальної реабілітації осіб з хімічною залежністю.
3. Охарактеризуйте роль партнерства з пацієнтами та їхніми родинами в процесі надання допомоги особам з хімічною залежністю. Наведіть приклади.
4. Викладіть принципи диспансерного спостереження за людьми, які живуть з ВІЛ.
5. Викладіть принципи роботи з ВІЛ-інфікованими споживачами ін'єкційних наркотиків.
6. Наведіть приклади стигматизації осіб, які живуть з ВІЛ. Запропонуйте заходи, які б могли зменшити тиск "стигми" у наведених вами випадках.
7. Охарактеризуйте принципи роботи відомих вам товариств або груп самопомогі осіб, які живуть з ВІЛ.
8. Визначте критерії для формулювання мети і завдань соціального проекту. Сформулюйте мету та завдання соціального проекту.
9. Здійсніть порівняння моніторингу та оцінки соціального проекту на конкретному прикладі.
10. Охарактеризуйте складові менеджменту соціальних проектів.
11. Уявіть собі ситуацію, що Ви працюєте керівником випадку у реабілітаційному центрі. Ваш клієнт перестав отримувати належну йому державну грошову допомогу, призначену йому управлінням соціального захисту як малозабезпеченій особі. Він у відчаї й не знає, що робити й до кого звертатися. Чим може допомогти соціальний працівник? Якою буде послідовність Ваших дій?
12. Ви захищаєте інтереси дитини молодшого шкільного віку, яка втекла з дому, бо, за її словами, вона зазнавала там насильства. Дитина перебуває у тимчасовому притулку, який утримує благодійна організація. Які види послуг можна надати цій дитині? На які законодавчі документи Ви будете спиратися для того, щоб подолати або пом'якшити життєві труднощі?
13. Уявіть, що Ви представляєте інтереси родини, де самотня непрацююча матір виховує дитину-інваліда (з порушенням опорно-рухового апарату). До яких організацій Ви будете звертатися самі та рекомендуватимете

звернутися, щоб допомогти родині пом'якшити складну соціальну ситуацію в сім'ї?

14. Яким чином Ви можете використати громадські слухання щодо становища дітей-інвалідів у Вашій територіальній громаді з метою представництва інтересів цієї соціальної групи? Складіть алгоритм організації та проведення таких громадських слухань.

15. Ви провели дослідження (анкетування, фокус-групи та аналіз документів) стосовно проблем і потреб молодих людей, які живуть із ВІЛ-інфекцією. Яким чином і навіщо Ви поширюватимете інформацію про результати дослідження? На чому будете фокусувати увагу в своїх матеріалах?

16. Оберіть одну з проблем соціально вразливих груп. Визначте, від кого залежить вирішення цієї проблеми. Складіть петицію, адресовану об'єкту впливу, на захист інтересів обраної групи. Подумайте, яким чином переконати людину, від якої залежить прийняття рішення, а також привернути увагу тих, хто підписуватиме петицію. Визначте, яким чином Ви поширюватимете петицію.

17. Ваша організація відстоює ідею створення денного реабілітаційного центру для молодих людей з розумовою відсталістю. Спроби досягнути домовленості з управлінням соціального захисту чи центром соціальних служб для молоді не принесли успіху. Ви вирішили провести публічні масові заходи. Які заходи Ви будете проводити і як будете їх організовувати?

18. Уявіть себе керівником команди (структурного підрозділу соціальної служби), що здійснює соціальний супровід дітей із проблемами психічного здоров'я, які виховуються в родинах (або: супровід дітей, позбавлених батьківського піклування – випускників інтернатних закладів). Хто може входити до Вашої команди? Яким чином Ви налагодите співпрацю між фахівцями?

19. Визначте зміст і напрямки роботи мобільних консультаційних пунктів СССДМ. Наведіть приклади проблем, на розв'язання яких спрямована така робота.

20. Визначте зміст і напрямки рекламно-інформаційної діяльності СССДМ. Наведіть приклади рекламних повідомлень, які стосуються проблем вразливих категорій населення.

21. Визначте і охарактеризуйте зміст і напрямки роботи територіальних центрів соціального обслуговування (надання послуг). Наведіть приклади проблем, які виникають у роботі таких центрів.

22. Визначте і охарактеризуйте зміст і напрямки роботи служб зайнятості. Наведіть приклади роботи з клієнтами, які потребують перекваліфікації, профорієнтації, психологічного консультування.

23. Визначте особливості індивідуальної, групової і масової соціальної роботи в загальноосвітніх навчально-виховних закладах, які проводяться СССДМ. Наведіть приклади проблем, на розв'язання яких спрямована така робота.

24. Визначте порядок проведення соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Наведіть приклад організації супроводу конкретної сім'ї, що належить до цієї категорії.

25. Сформулюйте мету та завдання діяльності конкретної спеціалізованої соціальної служби. Наведіть приклади випадків, з якими вона працює.

26. Сформулюйте мету, завдання та визначте методи соціальної реабілітації юнака 19 років, який через залежність від комп'ютерних ігор був виключений з ВНЗ, майже не виходить із дому, не спілкується із однолітками і постійно конфліктує з батьками.

27. Сформулюйте мету, завдання та визначте методи соціальної реабілітації жінки 33 років, яка внаслідок залежності від азартних ігор втратила роботу, залишилась без грошових збережень, розлучилась із чоловіком і сама виховує двох неповнолітніх дітей.

28. Сформулюйте мету, завдання та визначте методи соціальної реабілітації чоловіка 42 років, який страждає на трудовоголізм, через що розлучився із дружиною, підірвав здоров'я та втратив роботу.

29. Розробіть концепцію профілактики формування інтернет-залежності студентів ВНЗ (проаналізуйте чинники даного виду адикції, сформулюйте мету і завдання та визначте методи профілактики).

30. Розробіть концепцію профілактики харчових адикцій студентів ВНЗ (проаналізуйте чинники даного виду адикції, сформулюйте мету і завдання та визначте методи профілактики).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Модуль 1. Соціальна робота в громаді

1. Закон «Про місцеве самоврядування» від 21.05. 1997 року.
2. Семигіна Т. Робота в громаді: практика й політика. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – 180с.
3. Семигіна Т. В. «Громада» чи «спільнота»? (інтерпретації феномена громади сучасними науковцями) / Семигіна Т.В., Лиховид Д.О. // Нова парадигма. – 2014. – Вип. 123. – С. 186-195. - <http://tiny.cc/oim7qx>
4. Семигіна Т. Моделі та форми громадської активності у територіальних громадах / Семигіна Т., Лиховид Д. // Нова парадигма. – 2015. – Вип. 128. – С. 170-177. – Режим доступу: <http://bit.ly/1Xbr5MW>
5. Семигіна Т. В. Як перетворити населення на спільноту? (соціально-технологічні аспекти розвитку територіальної громади) / Семигіна Т. В., Лиховид Д. О. // Наукові записки НаУКМА. – 2015. – Т. 174 : Соціологічні науки. – С. 81-85. – Режим доступу: <http://bit.ly/1L5Xu0y>
6. Семигіна Т. Планування соціальних послуг на місцевому рівні. – Режим доступу: [http://mlsp.gov.ua/labour/sp/document/36692/1\(2007\).pdf](http://mlsp.gov.ua/labour/sp/document/36692/1(2007).pdf)

Модуль 2. Соціальна психіатрія і наркологія

1. Закон України «Про психіатричну допомогу».
2. Америкенген Б. Алкоголь і наркотики. Інформація про вживання та зловживання. – К.: Сфера, 2000. – 80 с.
3. Бойко А.М. Соціальна робота з клієнтами із залежністю від алкоголю та наркоманії : метод. реком. з навчального курсу для магістеріуму. – Ужгород: УжДУ, 2000. – 76 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [заг. ред. І. Д. Зверєва]. – К., Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
5. Лукашевич М. П. Соціальна робота: теорія і практика [підручник] // Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. – К: Каравела, 2013. – 368 с.
6. Соціально-психологічна підтримка клієнтів програм замісної підтримуючої терапії: методичні рекомендації / Семигіна Т., Дворяк С., Карачевський А. та ін. – К. : Український інститут досліджень політики щодо громадського здоров'я, 2008. – 76 с. – Режим доступу: <http://tiny.cc/4w9zvx>
7. Энтони В. Психиатрическая реабилитация / Энтони В., Коэн М., Фаркас М. – К.: Сфера, 2001. – 298 с.

Модуль 3. Соціальна допомога особам, які живуть з ВІЛ

1. Банас О. Методичні рекомендації з питань ВІЛ та ЧСЧ для соціальних працівників: Метод. посібник / Банас О., Валько С., Семигіна Т. та ін. – К.: Програма розвитку ООН в Україні, 2012. – 80 с. – Режим доступу: <http://bit.ly/1Cxv7Lz>
2. ВІЛ/СНІД: політика, профілактика, догляд: Методичний посібник до курсу / За ред. Т. Семигіної. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 140 с. – Режим доступу: <http://bit.ly/2kjolCk>
3. Гусак Н. Формування толерантного ставлення до дітей, яких торкнулася проблема ВІЛ/СНІДу: особливості підготовки волонтерів / Гусак Н., Дмитришина Н., Довбах Г. та ін. — К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2011. — 128 с. – Режим доступу: <http://bit.ly/2kzJIxF>
4. Семигіна Т. Профілактика ВІЛ/СНІДу серед молоді: від теорії до реальності / Семигіна Т. // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. – 2010 – № 3. – С. 150-161. – Режим доступу: <http://bit.ly/1bqUP6f>
5. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом. Метод. посіб./ Ред. Т. Семигіна. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 615 с.

Модуль 4. Інновації у соціальній роботі

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування. Навч. посібник / Безпалько О. В.. – К., 2010. – 127 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [заг. ред. І. Д. Зверєва]. – К., Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
3. Інновації у соціальних службах [навч. посібник; ред. Т. Семигіна]. – К.: Пульсари, 2002. – 168 с.
4. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх, О. М. Балакірева та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132 с.
5. Семигіна Т. В. Он-лайн технології у практичній соціальній роботі / Семигіна Т. В. // «Інтернет-освіта-наука-2016», Десята міжнар. наук.-практ. конф. ІОН-2016, 11-14 жовтня, 2016 : Збірник праць. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – С. 119-121. – Режим доступу: <http://bit.ly/2gWRLV5>

Модуль 5. Представництво інтересів клієнтів соціальної роботи

1. Вызов и преодоление: ВИЧ/СПИД и права человека в Украине / Бордунис Т., Борисюк Н., Буяджи Д. и др. / [отв. ред. А. Скурбати; научн. ред. Т. Семигіна]. – К.: ПРООН, 2010. – 327 с. – Режим доступа: <http://tiny.cc/fvk0vx>
2. Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посібник / за ред. Т. В. Семигіної. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 216 с.
3. Рябуха В. СНІД-варта: досвід проекту з моніторингу та захисту прав людини в сфері протидії епідемії ВІЛ/СНІДу / Рябуха В., Бордуніс Т., Тютюнник А.; наук. ред. Семигіна Т. – К.: ПРООН, 2009. – 82 с.
4. Скрипка І. В. Практика колективного представництва інтересів в Україні (на прикладі людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом) / Скрипка І. В., Семигіна Т. В. // Наукові записки НаУКМА. – 2014. – Т. 162 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 62–67. – Режим доступу: <http://bit.ly/1GQQwuX>
5. Семигіна Т. В. Представництво інтересів / Семигіна Т. В. // Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [заг. ред. І. Д. Зверева]. – К., Сімферополь: Універсум, 2012. – С. 164-166. – Режим доступу: <http://bit.ly/1xf5lr0>
6. Шеремет С. Адвокація: теорія і практика в отношении ЛГБТ // Соціальна робота з людьми, практикуючими однополіє сексуальні стосунки. – К., 2009. – С. 94–116. – Режим доступу: http://www.aidsalliance.org.ua/ru/library/our/lgbt/pdf/lgbt_manual.pdf

Модуль 6. Система організації соціальних служб

1. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ (із змінами і доповненнями) //ВВР. – 1991. – №21. – Ст.252.
2. Закон України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 року № 966-ІV.
3. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21 червня 2001р. №2558-ІІІ. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 42. – Ст. 213.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [заг. ред. І. Д. Зверева]. – К., Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
5. Постанова Кабінету міністрів України «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» від 29 грудня 2009 р. № 1417 (із змінами і доповненнями).
6. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді» від 01 серпня 2013 р. № 573 (із змінами і доповненнями).

Модуль 7. Соціальна робота з особами, які мають нехімічну залежність

1. Егоров А. Нехимические (поведенческие) аддикции (обзор) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.narcom.ru/publ/info/239>
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери [заг. ред. І. Д. Зверєва]. – К., Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
3. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие. — М.: Академия, 2003. — 288 с. — Режим доступу: http://www.koob.ru/zmanovskaya_e/deviantologiya.
4. Лютий В.П. Залежність від соціальних мереж як проблема сучасних студентів / Лютий В.В., Коломієць К.С. // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2014. – Вип. 4-4. – С. 6.–12. – Режим доступу:
5. Лютий В.П. Нехімічні адикції як предмет соціальної роботи / Лбютій В.П. // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 11 (2). – С. 158-166
6. Максимова Н. Ю. Соціально-психологічний аспект профілактики адиктивної поведінки підлітків та молоді / Максимова Н. Ю., Толстоухова С. В.. – К.: УДЦССМ, 2000. – 200 с.